

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ПОЛІТИКИ РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ У 1930–1980 РР.

У статті проаналізовано генезис законодавчого забезпечення пенітенціарної політики радянської держави щодо неповнолітніх злочинців у 1930–1980-х рр. у контексті реалізації каральної політики держави, встановлено систему місць ув'язнення неповнолітніх у зазначений період, особливості призначення їм покарання в умовах панування командно-адміністративної системи.

Ключові слова: неповнолітні, кримінально-виконавча система, позбавлення волі, засудження.

Із проблем здійснення виправно-трудової політики, історії виправно-трудових установ є чимало наукових досліджень, публіцистичних праць, мемуарних публікацій, а також довідкових матеріалів і збірників архівних документів. Проблема кримінальної та кримінально-виконавчої політики присвячені дослідженням таких відомих учених: А.О. Беляєва, В.А. Елеонського, Н.І. Загородникова, О.І. Зубкова, Ю.І. Ляпунова, М.П. Мелентьева, А.З. Міхліна, А.Е. Наташева, С.В. Познишева, А.Л. Ременсона, В.І. Селіверстова, Н.А. Стручкова, Б.С. Утевського, Є.Г. Ширвиндта тощо.

Мета статті – проаналізувати розвиток законодавчого забезпечення пенітенціарної політики радянської держави щодо неповнолітніх злочинців у 1930–1980-х рр.

У 1930-ті рр. сформована система заходів боротьби зі злочинністю неповнолітніх дістала свого подальшого розвитку. Деякі дослідники в цей період стверджували, що перестали діяти об'єктивні передумови існування злочинності неповнолітніх [1, с. 14–24]. Причини злочинів вони вбачали в поганій роботі місцевих радянських органів, партійних, профспілкових, комсомольських організацій і у відсутності організованої участі радянської громадськості в боротьбі зі злочинністю [1, с. 20].

Підлітки-правопорушники оголошувалися декласованими елементами, було висунуто гасло: “соціалізм і дитяча злочинність – не сумісні” [2, с. 1–5]. Стверджувалося, що злочини вчиняють деякі одинаки, стосовно яких можна обмежитися включно репресивними заходами.

Теорія про примус як універсальний засіб боротьби зі злочинністю набула в цей період законодавчого оформлення. Повністю заперечувалися соціальні причини злочинності, її існування пов'язувалося тільки із суб'єктивними факторами, для усунення

яких, як думали, не буде потрібно багато часу [3, с. 28].

Система заходів, за допомогою якої пропонувалося швидко ліквідувати злочинність, була викладена в Постанові ЦВК та РНК СРСР “Про заходи боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх” від 07.04.1935 р. і Постанові РНК СРСР і ЦК ВКП (б) “Про ліквідацію дитячої безпритульності та безкарності” від 31.05.1935 р. [4–5].

Постанова від 07.04.1935 р. істотно змінила законодавство про відповідальність неповнолітніх. Кримінальна відповідальність наступала з 12-річного віку за здійснення крадіжок, заподіяння насильства, тілесних ушкоджень, каліцтв, за вбивство або спробу вбивства. З кримінального законодавства виключалися норми, що передбачали обов'язкове пом'якшення покарання, яке виносить неповнолітнім. Цей перелік злочинів був доповнений складом за дії, що можуть викликати катастрофу поїздів [6].

Попередня діяльність комісій у справах неповнолітніх щодо боротьби зі злочинністю була оцінена негативно, й вони були ліквідовані Постановою РНК СРСР і ЦК ВКП (б) від 31.05.1935 р. (у сучасній літературі іноді помилково вказують іншу дату (наприклад, 20.06.1935 р.) прийняття постанови) [7, с. 164–166]. Зі скасуванням комісій, природно, було згорнуто й застосування заходів виховного характеру до неповнолітніх.

Серйозними недоліками прийнятого законодавства виявилися дві обставини:

1. Не було встановлено вік, з якого наступала кримінальна відповідальність за вчинення злочинів, не вказаних у Постанові від 07.04.1935 р. Тривалий час у союзних республіках це питання вирішувалося по-різному. Наприклад, у КК УСРР (УРСР)

кримінальна відповідальність наступала з 14 років, а в КК РСФРР (РРФСР) і КК БСРР (БРСР) – із 16 років. Указ ПВР ВР СРСР “Про кримінальну відповідальність неповнолітніх” від 31.05.1941 р. установив, що за злочини, не передбачені в Постанові ЦВК і РНК СРСР від 07.04.1935 р. і Указі ПВР СРСР від 10.12.1940 р., неповнолітні притягуються до кримінальної відповідальності з 14 років.

2. Законодавство не встановило ніяких особливих процесуальних норм з розслідування та судового розгляду справ про злочини неповнолітніх. Однак специфіка соціального стану, соціальної ролі та психології неповнолітніх, а також можливість широко застосування покарання не могли не позначитися на практиці розгляду справ цієї категорії. Наказ Прокуратури СРСР і Верховного Суду СРСР від 08.04.1935 р. передбачав розгляд справ про неповнолітніх спеціально виділеними народними суддями. У столицях союзних республік і великих містах були виділені ділянки народних судів, що спеціалізувалися на розгляді справ неповнолітніх, на місцях створювалися особливі камери народного суду [8]. Зосередженням справ цієї категорії в одному місці можна легше та краще організувати роботу міліції і прокуратури з розслідування та участі в розгляді справ у суді. Правильніше й більш чітко можна організувати роботу членів колегії захисників у справах неповнолітніх, легше організувати інструктаж народних суддів [9, с. 120].

Із прийняттям нового законодавства основними засобами боротьби зі злочинністю неповнолітніх стали заходи судово-виправного характеру й, насамперед, позбавлення волі. У правовому становищі неповнолітні злочинці практично зрівнювалися з дорослими злочинцями (особливо варто підкреслити, що виняткова міра покарання до неповнолітнього ніколи не застосовувалася). За перший рік дії Постанови від 07.04.1935 р. із загальної кількості підлітків, які постали перед судом, до позбавлення волі було засуджено в різних областях УСРР від 60 до 80%, а по м. Києву – 84% [10, с. 22–23].

Делікти неповнолітніх ліквідувати не вдалося, тому що об'єктивні умови для цього в соціалістичному суспільстві ще не наступили. Ми поділяємо думку А.А. Піонтовського, який проаналізував законодавство 1935 р. та практику його застосування й дійшов висновку про неспроможність цих заходів [11, с. 11–12].

Разом з тим, слід зазначити й позитивні аспекти Постанови від 07.04.1935 р., заслугою якої була, насамперед, швидка й порівняно безболісна, практично повна ліквідація безпритульності в країні. Позитивним було й те, що постанова встановила кримінальну відповідальність за підбурювання і залучення неповнолітніх до участі в злочи-

нах, а також за спонукання їх до заняття спекуляцією, жебранням, проституцією та іншими подібними діями. Раніше в законодавстві був відсутній спеціальний склад, що передбачає відповідальність за залучення неповнолітніх до злочинної діяльності. Цей пробіл використовували дорослі злочинці. Проведене в 1934 р. Інститутом кримінальної політики дослідження неповнолітніх правопорушників, які брали участь у розкраданні соціалістичної власності, засвідчило, що в 50% випадків вони вчиняли злочини під впливом дорослих [12, с. 62–81].

Даючи загальну оцінку названій постанові, необхідно уявляти, що окреслені проблеми, ускладнені важкими умовами “соціалістичного будівництва”, цілком могли й повинні були вирішуватися комплексно на основі поєднання загальнодержавних і місцевих заходів: організаційних, економічних, виховних, а в потрібних випадках – адміністративних. Постанова була далекою від цієї універсальності, а виходила, насамперед, з помилкових передумов, начебто примат організаційних заходів над репресивними необхідний лише для ліквідації колишньої злочинності й колишніх її причин. Як і деякі інші акти того часу (Закон від 07.08.1932 р. та ін.), постанова розглядала ліквідацію злочинності з позиції “останнього удару” не як історичну перспективу, а як завдання найближчих років, чи навіть місяців. “У соціалістичному суспільстві немає причин для злочинності неповнолітніх” – ця помилкова теза була теоретичною основою цих актів. Можна сказати й про “частковості”: непомірну суворість репресій, нерозумне зниження віку (до 12 років), з якого допускалося “застосування всіх засобів покарання”, відповідні тенденції практики, що легко утриувала саме такі недоліки закону, тощо.

Після ліквідації комісій у справах неповнолітніх Законом про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік 1938 р. [13] було ліквідовано особливі камери народного суду, що призвело до нових значних труднощів у проведенні профілактичної роботи. “У практиці роботи цих камер були вироблені правила, що відображають специфіку судового процесу у справах неповнолітніх. Судді цих камер вели велику із з'ясування та усунення конкретних причин дитячої злочинності, з мобілізації громадськості на боротьбу з нею. Існування камер у справах неповнолітніх дало змогу зосередити розгляд справ цієї категорії в руках суддів і народних засідателів, які мають достатній досвід і спеціальні пізнання в галузі психології та виховання, координувати роботу прокурорів і адвокатів, що спеціалізувалися на цих справах” [14, с. 164]. Справи неповнолітніх став розглядати районний народний суд. “На жаль, робота тут ще належною мірою не налагоджена. Справи неповнолітніх слухаються упереміш зі

справами дорослих, у самому приміщенні суду хлопці спілкуються з дорослими підсудними" [15, с. 89].

Незважаючи на ці й інші недоліки зазначеного законодавства, у країні тривав процес скорочення злочинності неповнолітніх. Народні суди, розглядаючи справи про злочини підлітків, кожному такому процесу прагнули надати відповідного суспільного звучання, що сприяло вирішенню загальнозапобіжних завдань, підвищенню відповідальності батьків, школи, колективів трудящих за вчинені підлітками правопорушення. Однак скорочення злочинності неповнолітніх, переважно, досягалося не в результаті кропіткої та наполегливої виховної роботи з підлітками-правопорушниками, а за рахунок застосування засобів судово-виправного характеру. Це твердження впливає з фактів однобічної орієнтації на посилення покарання й недооцінювання профілактичної роботи.

У період Великої Вітчизняної війни було зроблено перші кроки щодо заміни кримінального покарання засобами виховного характеру. За Постановою РНК СРСР "Про посилення боротьби з дитячою безпритульністю, бездоглядністю та хуліганством" від 15.06.1943 р. [16] почали функціонувати закриті виховні колонії з особливим режимом для неповнолітніх 11-16 років, які вчинили дрібне хуліганство, дрібні крадіжки та інші незначні злочини, за котрі порушувати кримінальне переслідування вважалося недоцільним. У ці колонії направляли також безпритульних, що не мали батьків зовсім або тривалий час проживали без батьків і не мали визначеного місця проживання, а також вихованців дитячих будинків, які систематично порушували внутрішній розпорядок і дезорганізували навчання чи процес виховання в дитячому будинку.

Інструкція НКВС СРСР, НКЮ СРСР, Прокуратури СРСР від 21.06.1943 р., видана на основі названої Постанови РНК СРСР, встановила тривалість утримання підлітків у виховних колоніях – до настання 16-річного віку. Якщо до цього часу підліток не здобув трудову кваліфікацію, строк перебування продовжувався, але не більше ніж на один рік. Наказ НКЮ СРСР від 19.07.1943 р. рекомендував зосередити розгляд справ про неповнолітніх до 16-річного віку в спеціально виділених ділянках народних судів.

Указ Президії Верховної Ради СРСР "Про кримінальну відповідальність за розкрадання державного та громадського майна" було видано 04.06.1947 р. Кримінальна відповідальність за розкрадання соціалістичного майна наступала з 14-річного віку. Якщо розкрадання відбувалося шляхом крадіжки чи розбою, то кримінальній відповідальності підлягали особи, яким до вчинення злочину виповнилося 12 років.

Слід відзначити негативний вплив на практику боротьби зі злочинністю таких недоліків законодавства середини 1930-х рр., як його однобічний, репресивний характер, а також недооцінювання впливу громадськості тощо. Ці недоліки були властиві й згаданому Указу. З огляду на ці та інші обставини, Пленум Верховного Суду СРСР у Постанові "Про застосування Указів Президії Верховної Ради СРСР від 04.06.1947 р. стосовно неповнолітніх" від 17.02.1948 р. [17] підкреслив необхідність особливого підходу з боку судів до неповнолітнього. У ній також відзначалося, що Указ від 04.06.1947 р. "спрямований проти злочинних елементів, які не бажують чесно трудитися, а хочуть жити за чужий рахунок. Коли ж мова йде про дітей і підлітків у віці від 12 до 16 років, які за своїм віком ще не розпочали трудову діяльність, окремі випадки злодійства не можуть, звичайно, розглядатися як прояв паразитичних прагнень, як намір ухилитися від суспільно корисної трудової діяльності. Випадки злодійства в цьому віці продиктовані найчастіше не корисливими спонуканнями, а виступають, скоріше, у формі своєрідного дитячого бешкетництва". Пленум Верховного Суду СРСР указав, що в тих випадках, коли справа стосовно неповнолітніх у віці 12–16 років не підлягає припиненню, суд може в необхідних випадках за наявності пом'якшувальних обставин призначити знижене покарання або застосувати умовне засудження. Одночасно із цим Пленум указав, що ця постанова не поширюється на випадки розбою, розкрадання у великих розмірах, а також на тих осіб, які вже були засуджені за розкрадання, а також на організаторів і активних учасників організованих груп.

Аж до прийняття в 1958 р. Основ кримінального та Основ кримінально-процесуального законодавства Союзу РСР і союзних республік, з якими пов'язаний початок наступного етапу боротьби зі злочинністю, у правовому та процесуальному становищі неповнолітніх правопорушників істотних змін не відбулося. Можна відзначити лише Указ Президії Верховної Ради СРСР "Про порядок дострокового звільнення від покарання засуджених за злочини, вчинені у віці до 18 років" від 24.04.1954 р., що передбачав можливість такого звільнення. Але цей указ змінював правове становище злочинців тільки в стадії виконання вироку.

Основи кримінального законодавства з урахуванням загального розвитку особистості підлітка встановили мінімальний вік, з настанням якого можлива кримінальна відповідальність, – 16 років. У вигляді винятку за деякі злочини кримінальна відповідальність наступала з 14-літнього віку. Таким чином, кримінальне законодавство встановлювало дві вікові межі, що визначають відповідальність неповнолітніх.

Кримінальне законодавство передбачало низку обмежень у застосуванні кримінальних покарань до неповнолітнього та визнавало неповнолітній вік пом'якшувальною обставиною (п. 6 ст. 40 КК УРСР). Загальновідомі положення законодавства й практики про незастосування до підлітків надзвичайно суворих заходів, таких видів покарання, як: тюремне ув'язнення, заслання, висилка, страта, а також позбавлення волі на строк понад 10 років; широкі можливості заміни покарання мірама, не пов'язаними із позбавленням волі, – умовним засудженням неповнолітніх з передачею в колективи підприємств і установ для нагляду та проведення з ним виховної роботи (ст. 45 КК УРСР), відстрочкою виконання вироку до позбавлення волі стосовно неповнолітнього (ч. 6 ст. 46-1 КК УРСР), звільненням судом від кримінальної відповідальності неповнолітніх, які вчинили злочини, що не становлять великої суспільної небезпеки, і за можливості їхнього виправлення без застосування кримінального покарання, із застосуванням до них у цьому випадку примусових заходів виховного характеру (ч. 3 ст. 10 та ст. 11 КК УРСР); пільгові умови виконання покарання (зняття режимних обмежень, умовно-дострокове звільнення від покарання та заміна більш м'яким покаранням (ст. 53 КК УРСР) тощо). Загальний зміст цих положень також зводиться до необхідності забезпечення, насамперед, виховного впливу покарання щодо неповнолітніх.

Основи кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік та КПК союзних республік детально регламентували особливий порядок судочинства у справах неповнолітніх. Кодекси не робили яких-небудь винятків у судочинстві у справах неповнолітніх, а лише підкреслювали важливість цієї категорії справ і доповнювали загальні правила судочинства. У КПК УРСР 1960 р. уперше виділено норми провадження у справах неповнолітніх в окремий розділ 8, гл. 36. Вона змінювалася й доповнювалася наступними роками, що було продиктовано необхідністю вдосконалення кримінально-процесуального законодавства. У керівних роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду СРСР, у юридичній літературі підкреслювалася особливість кримінально-процесуальних норм, що визначають судочинство у справах неповнолітніх, тільки тому, що попереднє законодавство не розмежовувало судочинство неповнолітніх і дорослих злочинців. У керівних роз'ясненнях Пленуму Верховного Суду СРСР підкреслювалося, що "суди повинні вживати всіх засобів для точного встановлення віку (число, місяць, рік народження) неповнолітнього. При цьому особа вважається такою, що досягла певного віку, не в день народження, а починаючи з наступної доби. При встановленні віку судово-медичною експе-

ртизою днем народження підсудного слід уважати останній день року, названого експертами, а при визначенні віку мінімальною й максимальною кількістю років суду варто виходити з передбачуваного експертизою мінімального віку такої особи" [18]. При провадженні попереднього слідства й судового розгляду у справах неповнолітніх виконуються всі вимоги КПК УРСР, відповідно до яких додатково встановлюється низка інших істотних обставин. До них належать:

1. Вік неповнолітнього (число, місяць, рік народження).
2. Умови його життя та виховання.
3. Причини та умови, що сприяють вчиненню злочину неповнолітнім.
4. Наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників.

З огляду на винятковість і особливий підхід до справ про злочини неповнолітніх, законодавець установив низку додаткових правил, пов'язаних з провадженням окремих слідчих дій. Неповнолітні, які зазнали попереднього ув'язнення, утримувалися окремо від дорослих і від неповнолітніх, котрі раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі. До неповнолітнього могли застосовуватися віддача під догляд батьків, опікунів, піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в закритих дитячих установах, – віддача під нагляд адміністрації цих установ (ст. 436 КПК УРСР).

Комісії з влаштування дітей і підлітків, які діяли в період прийняття кримінального та кримінально-процесуального законодавства, не відповідали вимогам часу. "Істотним недоліком у роботі комісії була обмеженість їх права, яка виявилася в тому, що, виявляючи бездоглядність підлітків і родини, які мали потребу в державній або суспільній допомозі, комісії не могли самостійно застосовувати заходи впливу до неповнолітніх правопорушників або до їхніх батьків (крім направлення неповнолітніх у виховну колонію). Це надавало роботі комісії дещо одностороннього характеру: вони, по суті, займалися тільки дослідницькою діяльністю, готували матеріали для виконкомів місцевих рад. Така форма роботи не могла забезпечити ефективність боротьби з бездоглядністю та злочинністю неповнолітніх. Необхідність розроблення нового нормативного акта, що регулював боротьбу з бездоглядністю, стала очевидною" [19, с. 30]. Після всебічного обговорення проекту "Зразкового положення про комісії у справах неповнолітніх" останні були створені в 1961–1962 рр. у всіх союзних республіках.

Із прийняттям Основ кримінального та кримінально-процесуального законодавства, положень про комісії у справах неповнолітніх та інших актів склалася досить гнучка та ефективна система заходів боротьби із правопорушеннями неповнолітніх. Подальше вдосконалення цієї системи було умовою процесу ліквідації злочинності. За-

кон "Про внесення доповнень і змін в Основи кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік" від 11.07.1969 р. [20] вніс істотні зміни у ст. 45 Основ, регламентуючи питання умовно-дострокового звільнення від покарання чи заміни невідбутої частини покарання іншим більш м'яким покаранням стосовно осіб, які вчинили злочин у віці до 18 років.

У ст. 23 Основ кримінального законодавства було включено доповнення – відбування покарання неповнолітнім за вироком суду призначається у виховально-трудовах колоніях загального та посиленого режимів (до цього виховально-трудова колонія називалися "трудова колонія для неповнолітніх"). Зміна назви колоній підкреслює, що вони мають більш виражений виховний характер, що впливає із сутності карної політики стосовно неповнолітніх.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 15.02.1977 р. Основи кримінального законодавства були доповнені ст. 39-1 "Відстрочка виконання вироку неповнолітньому". Відповідно до ст. 39-1 Основ при призначенні покарання неповнолітньому, уперше засудженому до позбавлення волі на строк до трьох років, судом, з урахуванням характеру та міри суспільної небезпеки вчиненого злочину, особистості винного та інших обставин справи, а також можливості його виправлення та перевиховання без ізоляції від суспільства, виконання вироку до позбавлення волі стосовно такої особи могло бути відстрочене на строк від 6 місяців до 2 років. Суд міг у цих випадках відстрочити виконання та додаткові покарання. При призначенні будь-якого іншого виду покарання відстрочка виконання вироку не застосовувалася. Пленум Верховного Суду СРСР від 31.03.1978 р. у своїй Постанові "Про практику застосування судами статті 39-1 Основ кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік" підкреслив, що виконання вироку до позбавлення волі може бути відстрочено неповнолітньому незалежно від часу, що залишився до настання повноліття [21]. Введення відстрочки виконання вироку неповнолітнім значно звузило сферу застосування до них умовного засудження.

Загальні підстави умовного засудження були викладені в ст. 38 Основ кримінального законодавства. У ній зазначалося, що, якщо при призначенні покарання у вигляді позбавлення волі або виправних робіт суд, з огляду на обставини справи та особистість винного, дійде переконання про недоцільність відбування винним призначеного покарання, він може ухвалити рішення про умовне застосування покарання до винного з обов'язковим мотивуванням у вироку умовного засудження. У цьому випадку суд постановляє не виконувати вирок, якщо протягом визначеного судом випробного терміну засуджений не вчинить нового зло-

чину й зразковою поведінкою і чесною працею виправдає виявлену йому довіру.

Указом Президії Верховної Ради СРСР "Про подальше вдосконалення кримінального та виправно-трудового законодавства" від 26.07.1982 р. у зміст ст. 38 і ст. 39 Основ карного законодавства було внесено істотні зміни. Вони стосувалися широкого кола питань, законодавче регулювання яких дещо зближає інститут відстрочки виконання вироку та умовного засудження, підвищує їхню ефективність у досягненні цілей кримінального покарання. Однак, якщо за основу брати розбіжності, які існують між змістом ст. 38 і ст. 39 Основ, то все-таки слід зазначити, що умовне засудження ставить до неповнолітніх менш суворі вимоги порівняно з відстрочкою виконання вироку. Так, серед засуджених умовно близько 40% вчинили тяжкі злочини, 21,7% зазнавали заходів суспільного, адміністративного або дисциплінарного впливу, 34,8% уживали спиртні напої, 13% раніше вчиняли злочини, але були звільнені від кримінальної відповідальності, 26,1% були на обліку в інспекціях у справах неповнолітніх, 8,7% не працювали й не вчилися [22, с. 111]. Ці обставини, на наш погляд, значною мірою ускладнюють процес виправлення та перевиховання підлітків за допомогою умовного осуду.

Значно рідше, ніж відстрочку виконання вироку та умовне засудження, суди застосовували до неповнолітніх виправні роботи. Обмежена сфера застосування виправних робіт до неповнолітнього була зумовлена, насамперед, положеннями трудового законодавства, що за загальним правилом дозволяє прийом на роботу підлітків з 16 років і лише у виняткових випадках – з 15.

Висновки. Із включенням у загальну систему законодавства про боротьбу зі злочинністю Основ кримінального, кримінально-процесуального законодавства, відповідних кодексів союзних республік і положень про комісії у справах неповнолітніх склалася досить гнучка та відносно ефективна система протидії правопорушенням неповнолітніх, яка постійно вдосконалювалася.

Список використаної літератури

1. Булатов С.Я. Закон 7 апреля 1935 г. в системе советского уголовного права / С.Я. Булатов // Социалистическая законность. – 1937. – № 4.
2. Крыленко Н.В. Об изменениях и дополнениях кодексов / Н.В. Крыленко // Советская юстиция. – 1936. – № 7.
3. Байбаков Ю.Г. Развитие советского законодательства о борьбе с преступностью несовершеннолетних и некоторые вопросы практики его применения / Ю.Г. Байбаков, В.К. Вуколов. – Ростов н/Д. : б/в, 1978. – 175 с.
4. СЗ СССР. – 1935. – № 19.
5. СЗ СССР. – 1935. – № 32.

6. Указ ПВС СССР от 10 декабря 1940 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1940. – № 52.
7. Большакова Е.В. Правовое обеспечение деятельности государственных органов по предупреждению и борьбе с преступностью несовершеннолетних в период строительства советского государства / Е. В. Большакова // Ювенальная юстиция и профилактика правонарушений. – СПб. ун-т МВД России. – 1999. – С. 164–166.
8. Ведомости Верховного Совета СССР. – 1941. – № 25.
9. Тадевосян В.С. Об уголовном процессе по делам несовершеннолетних / В.С. Тадевосян // Социалистическая законность. – 1939. – № 4.
10. Циркуляр НКЮ от 15 апреля 1936 г. № 31 // Советская юстиция. – 1936. – № 16.
11. Старовойтов. Областная прокуратура Киевщины в борьбе с детской преступностью / Старовойтов // Социалистическая законность. – 1936. – № 4.
12. Тадевосян В. Борьба с детской преступностью в СССР / В. Тадевосян // Советское государство и право. – 1940. – № 4.
13. Закон о судостроительстве СССР, союзных и автономных республик // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1938. – № 11.
14. Миньковский Г.М. Особенности расследования и судебного разбирательства дел о несовершеннолетних / Г.М. Миньковский. – М.: Госюриздат, 1959. – 208 с.
15. Горвиц Д. К вопросу о необходимых изменениях в процессуальном законодательстве СССР по делам несовершеннолетних / Д. Горвиц // Советское государство и право. – 1940. – № 1.
16. СП СССР. – 1943. – № 12.
17. Судебная практика Верховного Суда СССР. – 1948. – Вып. 3.
18. Постановление Пленума Верховного Суда СССР от 3 декабря 1976 г. "О практике применения судами законодательства по делам о преступлениях несовершеннолетних и о вовлечении их в преступную и иную антиобщественную деятельность // Бюллетень Верховного Суда СССР. – 1977. – № 1.
19. Барило Т. С. Комиссии по делам несовершеннолетних / Т. С. Барило. – К.: Правовед, 1976. – 214 с.
20. Ведомости Верховного Совета СССР. – 1969. – № 29.
21. Бюллетень Верховного Суда СССР. – 1978. – № 3.
22. Правонарушения несовершеннолетних и их предупреждение / [Е.Г. Веретехин, Б.С. Волков, Н.С. Захаров и др.]. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1983. – 151 с.

Росихин В.В. Законодательное обеспечение пенитенциарной политики советского государства в отношении несовершеннолетних в 1930–1980 гг.

В статье проанализирован генезис законодательного обеспечения пенитенциарной политики советского государства в отношении несовершеннолетних преступников в 1930–1980-е гг. в контексте реализации карательной политики государства, установлена система мест заключения несовершеннолетних в указанный период, особенности назначения им наказания в условиях господства командно-административной системы.

Ключевые слова: несовершеннолетние, уголовно-исполнительная система, лишение свободы, осуждение.

Rosikhin V. Legislative Support of Penal Policy of the Soviet State in the Juvenile Years 1930–1980

The article analyzed the genesis of the legislative support of the Soviet penal policy of the state of juvenile offenders in 1930–1980 in the context of the penal policy of the state prison system installed in the minors this period, especially in the appointment of a penalty under the rule of the administrative-command system.

Key words: juvenile, criminal-executive system, imprisonment, conviction.